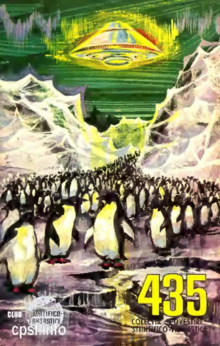

435
COLECTIA POVESTIRI
STIINTIFICO-

435

Redactor literar: ADRIAN ROGOZ
Coperta-desene interioare: AUREL BUICULESCU
Portrete: ALEXANDRU DIACONU
Prezentarea grafica: ARCADIE DANELIUC

Exerciţii preolimpice

Ca un preludiu la concursul nostru, publicăm o serie de scurte povestiri mai mult sau mai puţin sf. Aceasta nu înseamnă o preferinţă pentru „mini", ci convingerea că, în cadrul numărului reglementar de pagini (5—30), lucrările de mică întindere au aceeaşi şansă de succes ca lucrările de dimensiune maximă. Hotărîtoare vor fi, desigur, calitatea literară şi mesajul inclus.

Povestirile de faţă apar în afara concursului, care, după cum am semnalat în numărul 432 al colecţiei, se încheie în ziua de 31 ianuarie 1973 *.

Precizăm încă o dată că, excluzîndu-i pe membrii Uniunii scriitorilor, pot concura la cea de a treia „Olimpiadă a anticipaţiei româneşti" atît debutanţii 100% cît şi cei care au mai publicat în colecţie sau în alte reviste, ba chiar şi autorii (neprofesionişti) de cărţi. Intenţia noastră este să creăm condiţii speciale de afirmare amatorilor, socotind că, după aproape două decenii de efervescenţă, anticipaţia românească a ajuns la un stadiu de maturitate.

Sîntem încredinţaţi că aceia pentru care a fost organizat al treilea concurs de literatură ştiinţifico-fantastică vor şti să profite din plin de condiţiile favorabile ale acestei conjuncţii.

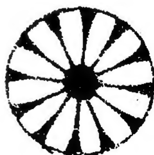
---

* *Data poştei.*

Colecţia „POVESTIRI ŞTIINŢIFICO-FANTASTICE" editată de revista

Ştiinţa şi Tehnica

Anul XIX
1 ianuarie 1973

Dansul pinguinilor

de VOICU BUGARIU

Am găsit mergînd pe stradă, zilele trecute, un plic ce conținea textul alăturat, destinat, se pare, publicării:

„O întîmplare cu totul ieșită din comun a fost observată și filmată de cîțiva dintre membrii expediției internaționale antarctice, ce își are principala bază pe insula Ross. Iată ce ne-a declarat unul dintre participanții la expediție, la cîteva zile după întoarcerea sa în Europa:

«La un moment dat, după ce nu putusem să ieșim cîteva zeci de ore din adăpost din pricina vîntului extrem de puternic, am observat cu stupefacție că o mare porțiune din banchiză fusese nivelată de forțe inexplicabile. Pe mai multe hectare, gheața era lucie ca un patinoar. Vîntul o mătura năprasnic, întreținîndu-i nealterat luciul. N-am avut timp prea mult spre a ne mira. Dinspre marea colonie din strîmtoarea Mc Murdo au început să curgă sute și mii de pinguini imperiali, în rînduri strînse, grăbindu-se parcă. Au intrat cu toții, să fi fost vreo zece mii, în perimetrul nivelat, și au încremenit pentru cîteva clipe, strînși la mijloc într-un cerc viu. Apoi, ca la o comandă, s-au desfăcut și au întruchipat din trupurile lor un patrulater. Apoi un triunghi, apoi un romb. Credeam cu toții că visăm... Dar nu era așa. Un coleg ce văzuse totul de la început filmase și, chiar dacă fusese făcută printre rafalele cumplite ale vîntului, filmarea reușise (aveam să constatăm asta cîteva zile mai apoi). Stăteam pe înălțimea aceea de gheață pe care ne cățărasem și priveam pe gravii pinguini oferind un adevărat spectacol de gimnastică decorativă.»

„Dar nu este numai atît. N-am terminat. Hai să zicem că mișcările pinguinilor, pe care vi le-am descris, au fost întîmplătoare. Poate că figurile geometrice nu erau atît de perfecte cum ni s-a părut nouă, poate că noi eram tentați să credem în minuni (deși după aceea aveam să verificăm totul văzînd pelicula realizată de colegul nostru). Dar, de la un timp, pinguinii începură să alcătuiască figuri foarte complicate, nici pe departe întîmplătoare, arabescuri, întretăieri, valuri ce unduiau de parcă o echipă de gimnaști îndelung pregătită le-ar fi executat."

„De la un timp, avurăm cu toții impresia netă că pinguinii scriu cu trupurile lor greoaie literele uriașe ale unui mesaj redactat într-o limbă necunoscută. Unul dintre noi le notă".

„În orice caz, impresia de ansamblu era covîrșitoare. Pinguinii se mișcau cu o vioiciune formidabilă, avînd o sincronizare perfectă. Semnele pe care le formau persistau circa opt sau zece secunde. La sfîrșitul acestui interval, cu mare economie de mișcări, ei se despărțeau și treceau în noua alcătuire. Îi priveam stupefiați, uitînd de frigul cumplit care ne învăluia."

„Totul s-a terminat brusc. La fel de organizat precum veniseră, pinguinii au părăsit întinderea netedă unde își desfășuraseră spectacolul și s-au îndreptat cu demnitate spre colonia lor. De-abia atunci am văzut că deasupra acelui patinoar uriaș stătea suspendată o sferă ce arunca lumini scurte, multicolore. Nu era prea mare. Stătea parcă agățată, foarte jos, la vreo cîteva zeci de metri deasupra banchizei. Ne-am zis că este unul dintre acele obiecte zburătoare neidentificate despre care se vorbește uneori. N-a stat prea mult. A dispărut în cîteva secunde, înălțîndu-se foarte rapid. Bineînțeles că după aceea am făcut legătura între ciudatul dans al pinguinilor și prezența sferei. Dar nu, n-a fost așa. Făcusem o confuzie, amintindu-mi de o altă sferă care se îndepărtase după ce o observasem. Aceasta despre care este vorba n-a plecat imediat. Nu s-a mișcat. Acolo am lăsat-o. După ce am intrat în adăpost din cauza frigului am mai privit-o cîtva timp. Se vedea bine. Apoi s-a stins, și cînd ne-am culcat se mai zărea ca o pată întunecată."

Întîmplarea, ce pare de domeniul fanteziei, a fost probată de filmul despre care omul de știință vorbea. Am putut urmări mișcările stranii ale pinguinilor, am încercat să „citim" mesajul pe care arabescurile lor poate îl transmiteau. Totul este conform relatării de mai sus. O singură excepție : sfera ce emitea lumini multicolore nu era deloc vizibilă. Exista în film o serie de secvențe neclare — cu pete de diferite culori — din care s-ar putea deduce că și sfera a fost surprinsă pe peliculă. Sîntem înclinați în bună măsură să credem afirmațiile cu privire la acest obiect, avînd în vedere seriozitatea mai presus de orice îndoială a operatorului. Trebuie totuși să menționăm că întreaga întîmplare are un marcat aer de fabulație fastidioasă. Cu tot respectul și admirația pe care le nutrim față de curajoșii exploratori antarctici, ne exprimăm întreaga îndoială cu privire la autenticitatea faptelor relatate. Proba filmului, aparent incontestabilă, trebuie privită și ea cu circumspecție. Dealtfel, va fi pusă zilele acestea la dispoziția unor specialiști care vor aviza cu privire la autenticitatea ei. Vom publica opiniile acestor specialiști de îndată ce ele vor fi formulate.

Ne face plăcere să aflăm că scriitorul Voicu Bugariu a primit pentru volumul „Vocile vikingilor" (Editura „Albatros", București, 1970) premiul pentru literatură științifico-fantastică decernat de Secretariatul Comitetului Central al Uniunii Tineretului Comunist cu prilejul aniversării Republicii.

Mașina complicată și omul simplu

de TABÁK LÁSZLÓ

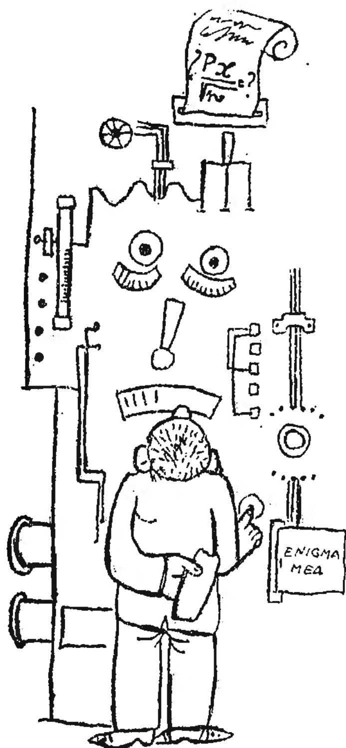
S-a născut în anul 1927. A lucrat ca reporter la ziarul „Igazság" din Cluj. In prezent, conduce o secție la săptăminalul „A Hét", revistă cu profil social-politic-cultural, care apare la București. În publicistică se ocupă de probleme de sociologie, critică de teatru și film. Debutul literar și l-a făcut la revista „Utunk" din Cluj și a publicat nuvele și schițe în mai toate revistele de limbă maghiară din țară și în unele din străinătate. Consideră că genul de literatură științifico-fantastică se pretează foarte bine, ca mod de exprimare, la dezbaterea problemelor majore ce preocupă omenirea ajunsă în stadiul actual de dezvoltare, dar nu practică în exclusivitate acest gen. Se autodefinește ca un „pesimist constructiv", susținînd că preîntîmpinarea sau învingerea răului, a poluării mediului exterior, dar mai ales a celui interior, sufletesc, presupune imaginarea cazurilor extreme nemaiîntîlnite.

Omul era simplu. Deloc mai complicat decît ceilalți oameni simpli. Firește, nu era nici mai simplu decît ei. În schimb, mașina era complicată : în nici un fel nu s-ar fi putut spune că e simplă. Fusese complicată chiar și înainte ca unii să se fi apucat s-o complice și mai mult. Ce să vă spun, a ajuns o mașinărie... cum încă nu mai există alta ! Depășea calculatoarele care rezolvă zece mii de ecuații integrale pe secundă ; depășea mașinile capabile să traducă texte literare ; trecea drept o minune a ciberneticii. Compartimentele „memoriei" sale de șase etaje conțineau tot ce a intuit vreodată știința omenească ; instalațiile ei de selectare și comparare funcționau cu viteza luminii, iar cunoașterea exactă a corelațiilor îi conferea o logică infailibilă. Era, deci, o mașină din cele care — în romanele utopice — obișnuiesc să se răzvrătească împotriva celui ce le-a construit.

Totuși, mașina aceasta nu-i făcea niciodată vreun rău cuiva. Dimpotrivă, le aducea creatorilor săi servicii neprețuite. Se știe prea bine că ea a calculat orbitele navelor cosmice și a participat la proiectarea noii capitale a unei țări îndepărtate. A elaborat elementele tehnice și financiare pentru tunelul de sub Canalul Mînecii, apoi a creat un nou sistem de clasificare a tuturor insectelor cunoscute pînă acum. Pe lîngă toate aceste capacități indispensabile și de neînlocuit, răspundea, docilă și politicoasă, la orice întrebare. (Neobișnuita atitudine i se datorează, evident, faptului că mașina nu era decît o... mașină...)

Recepționa întrebările prin microfon și-și comunica răspunsurile prin difuzoare stereo. Mai mult chiar : la cerere, răspundea în scris — într-atît era de sigură de sine.

Avea înălțimea unui bloc-turn și calmul Himalaiei, pe cînd omul din fața ei era chinuit de anxietate și panică : se simțea mic și neînsemnat și blestema clipa în care hotărîse să se furișeze în institut. Dar omul nu putea rezista tentației : doar se spunea că mașina răspunde la orice întrebare...

Înfiorat, omul apăsă pe un buton ; instantaneu, o serie de becuri colorate se aprinseră pe panoul mașinii. Un vuiet estompat sperie omul, făcîndu-l să se dea înapoi, dar ochiul magic al mașinii clipi prietenos. Atunci omul se încumetă să întrebe :

— Aș vrea să știu dacă mă iubește... Întrebarea suna stîngaci ; omul privea în jur, dezorientat.

Un indicator fragil ca un fir de păr porni să vibreze :

— Dați-mi datele, ceru difuzorul.

— O cheamă Fifișor, are douăzeci și unu de ani, e blondă ; grosimea taliei : șaizeci și cinci de centimetri ; poartă pantofi treizeci și șase, turui omul simplu, spre a-și curma apoi, brusc, vorba. Nu știu ce date vă mai sînt necesare, adăugă sfios.

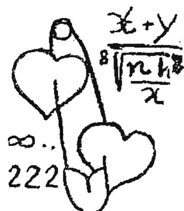
Privea cu sufletul la gură miraculoasa mașină pe al cărei ecran pulsau acum sinusoide aerodinamice în locul dîrelor luminoase de adineaori.

— Ei ? îndrăzni să se impacienteze omul simplu.

— Puțin probabil, răspunse blazată mașina. Am verificat sub ambele aspecte. Am revăzut datele statistice ale întregii omeniri. Pe glob trăiesc : o-sută-de-milioane -o-sută- treisprezece mii de fete blonde care poartă pantofi treizeci și șase. Pe de altă parte, există șaptezeci — și două-de-milioane-douăsprezece-mii-trei tineri cu părul negru și urechile puțin clăpăuge, ca dumneata. Care ar putea fi explicația logică pentru alternativa, ca dintre o-sută-de-milioane-o-sută-treisprezece-mii de fete blonde, numita Fifișor să te iubească tocmai pe dumneata ? Aplicînd regulile calculului probabilităților, teoretic șansele sînt de una la o sută de milioane, ceea ce înseamnă că, practic, șansa aceasta nici nu există.

— Bine, se opuse tînărul, cu o ardoare ce nu era de așteptat, dar ieri, în parc, mi-a zis „măgărușule" !

— Mda..., făcu mașina, punînd în funcțiune compartimentul „Nori trandafirii — suspine nemuritoare" din instalația de memorizare. La etajul al treilea scînteiară lumini verzui, descriind zigzaguri capricioase. Literatura universală consemnează treizeci-de-mii-opt-sute-șaptesprezece variante care conțin declarații de dragoste formulate indirect. În viața de toate zilele însă scriitorii ca și persoanele preocupate concret de dragoste utilizează sistematic numai șapte dintre ele. În fruntea listei se află „stea radioasă". Paternitatea îi aparține multilateralului fenician Cadmus, care era astronom, specialist în finanțe, poet și pirat, dar — în ciuda unei activități atît de diversificate — mai găsea timp și pentru a nota idei lirice. Aplicarea practică a comparației poetice create de el a avut drept rezultat căsătoria — sau alte legături intime similare — în treizeci-de-milioane de cazuri, din care optsprezece milioane sînt anterioare nașterii poetului. Cazul dumitale trebuie însă căutat pesemne printre rarități. Ia să vedem : Skelton își numește iubita „șoim în vîrful unui turn" — deci nu e asta. Pentru Victor Hugo, Cosette este o „lebădă din Mont-Blanc" ; Po Ciu Li îi spune „ramură de salcie plîngătoare", iar Tzara „zîmbet lipit de trup". Nici aici nu se pomenește de „măgăruș". La Haiali, iubita este „biulbiul" — deci o pasăre ; la Kosztolányi, „lanolină celestă" — așadar o cremă pentru ten ; la Byron... nu, nici aici nu e... în poezia celtogaelică... nu e... la Chénier...

Mașina turuia tot mai repede ; înșiruirea miilor de nume și de citate deveni un neinteligibil mormăit înfundat, iar pînă la urmă schiță un gest de regret, cu antenele date în lături.

— „Măgărușul" nu figurează în fișele-index pentru declarații de dragoste. Eu știu totul, deci ceea ce nu știu este pur și simplu inexistent, declară ea ferm. (Sectorul de memorizare de la etajul opt anunță pe dată numele savantului de la care mașina auzise fraza respectivă.)

Tînărul însă nu se dădu bătut :

— Totuși, cînd fata mi-a zis așa, am simțit ceva ciudat în inimă ! Era cît pe-aci să plîng de bucurie ; îmi venea să mă cațăr în cel mai înalt plop...

— O senzație ciudată în inimă, repetă mașina. Imediat !

Grupa „Erori posibile și procedee de îndreptare" făcu legătura cu circuitul „Sincope în organismul omenesc", și, în cadrul acestuia, intră în funcțiune treapta electronică „Icter, strănut" de care ținea și inima.

— Aritmie cardiacă. Extrasistolă. Un ritm neregulat al cordului, manifestat fie singular, fie sub formă de pulsus bigeminus,

caz în care fiecărei pulsații normale îi urmează o extrasistolă. Ai observat poate repetarea fenomenului ?

— Da, la fiecare întîlnire.

— În cazul acesta avem de-a face cu forma de tahicardită paroxistică. Te-ai îmbujorat cînd ți-a zis „măgărușule" ?

— Da, cred că da, declară plin de noi speranțe omul simplu.

— E clar, constată mașina. Trei sute pînă la șase sute de bătăi pe minut. Ai înregistrat vreo creștere, cînd se schimbă timpul ?

— A început în primăvară.

— Trebuie să te îngrijești. Poate că este o aritmie reumatică. Tireotoxicoză. Să porți izmene lungi, de flanelă, și să eviți emoțiile.

— Să evit emoțiile ! Ușor de spus, dar ea este ca un trandafir !

— Te referi la sensul botanic al cuvîntului sau intenționezi o comparație ?

— O comparație poetică, precizǎ tînărul.

— N-o putem considera drept argument științific, declară mașina, dregîndu-și glasul din cauza unui scurtcircuit la condensatoare. Are patruzeci și opt de variante scrise. Firește, dumneata îl vei invoca acum pe Shakespeare drept unul cu care nici un om viu nu îndrăznește să se angajeze în dispută. Numai că eu sînt mașină, dragul meu ! Ce-i drept, în „Cum vă place" există propoziția următoare : „Viața nu-i decît un trandafir". Însă piesa e o comedie, face parte din genul ușor, nu trebuie luată în serios. Cu atît mai puțin, cu cît propoziția anterioară sună așa : „holla, holla, hollario !" Trebuie să recunoști că aceste cuvinte sînt cu totul lipsite de acoperire. Cum naiba ți-a dat prin cap chestia asta puerilă cu trandafirul ?

— O iubesc. Mă iubește.

— Presupunere subiectivă, absolut necontrolabilă, îl puse la punct mașina.

— Trebuie să mă iubească ! declară fanatic omul simplu.

— Care este argumentația ? întrebă mașina complicată.

— Nu pot trăi fără ea !

Mașina răspunse prompt :

— Proporția mortalității cauzate de dragostea nefericită este unu la două miliarde. Dar în realitate și aici avem de-a face mai degrabă cu accidente de automobil, pricinuite de șoferi distrați.

Omul simplu stătea în fața miraculoasei mașini, copleșit de obidă, cu umerii zguduiți de plîns. În clipa aceea, mașina se simți fulgerată de admirație pentru propriile-i calități prodigioase. Habar n-avea că tocmai acesta este maximul de randament al unei mașini, însușirea cu pricina fiind una cu totul omenească.

— Vezi cît de caraghios ești, cu smiorcăiala asta a dumitale căreia îi spui dragoste ! ? Una dintre dovezile decisive ale superiorității noastre este tocmai faptul că nu cunoaștem maladia aceasta.

Neașteptat, din stradă se auzi un semnal ; cineva fluiera un vechi șlagăr banalizat prin uz : „Tu ești lumina nopții mele..."

Toți mușchii din trupul tînărului se încordară dintr-o dată. Bucuria îl năpădi atît de năvalnic, încît i se tăie respirația. În lumina felinarului de afară apăru un cap blond. Omul se dădu înapoi trei pași, spre a zbura peste pervazul ferestrei, în avîntul unui singur salt.

Celulele fotoelectrice înregistrară imediat schimbarea ; circumvoluțiile țesute din miraculoase conducte mecanice sesizară prompt că tînărul este atras de învechita melodie. Mașina ar fi zîmbit disprețuitor, dacă creatorii săi i-ar fi construit și un mecanism apt pentru a zîmbi. Așa însă puse în mișcare doar un releu și, drept rezultat, toate opt difuzoarele sale începură să emită „Marina, Marina, Marina" în interpretarea Ginei Palatina, celebră în toată lumea pentru picioarele ei splendide.

Omul simplu nu avea însă urechi decît pentru semnalul de afară. Cît despre mașină, ea intonă în continuare emoționantul șlagăr „Cuore mio", care și-a cîștigat faima mondială datorită scandalurilor amoroase ale cîrnei Antoinette Pascal. Zadarnic însă, căci tînărul mergea în pas alergător spre sursa semnalului cu pricina. Se săltase de-acum pe marginea ferestrei, cînd — convinsă de irezistibila-i superioritate — mașina trecu brusc la răscolitoarea capodoperă intitulată „Nopți mexicane" în interpretarea memorabilului trio patagonez, a cărui carieră artistică se datorează neașteptatului eveniment că membrii săi au moștenit cîte un sombrero.

...Și iată că în clipa aceea omul simplu se opri într-adevăr. In irisul verde din ochiul magic al mașinii se aprinse flacăra triumfului. Tînărul coborî de pe pervaz, întorcîndu-se fuga la mașină. Își adusese aminte de recomandările pentru evitarea risipei de curent electric. Apăsă deci pe un buton numai cît degetarul — și luminile mașinii se stinseră instantaneu. Nu se mai auzea decît un uruit tot mai stins : condensatoarele își pierdeau încărcătura de curent...

A doua zi dimineața — preocupat (ca orice îndrăgostit) de milenara idee, veșnic nouă, a căsătoriei —, tînărul s-a așezat la tabloul de comandă al instalației ale cărei date de aprovizionare cu materiale fuseseră calculate tot de miraculoasa mașină.

În românește de GELU PĂTEANU

Desene de IULIAN SURUGIU

Compunere liberă

de HERMAN BRUNEA

— Iași —

Herman Brunea s-a născut în 1939 la Iași. Și-a făcut studiile medii la Liceul „Mihail Sadoveanu" din același oraș. Primele povestiri științifico-fantastice, nepublicate, datează încă din acea perioadă. În 1954, la primul concurs de povestiri științifico-fantastice organizat de revista „Știință și tehnică", una dintre lucrările sale este remarcată ca avînd calități literare.

A terminat Facultatea de medicină generală tot la Iași, unde lucrează și în prezent în domeniul explorărilor funcționale.

Cea dintîi lucrare literară „Ciudata călătorie a profesorului M..." i-a apărut în colecția noastră (nr. 329).

Oh, ce zi!

Numai bună pentru o compunere pe care nu e suficient s-o rostesc în dictafon! Nici măcar vechea mașină de scris n-am voie s-o utilizez! Este necesară o compunere scrisă de mînă. De propria mea mînă! Asta face parte din tema pe care mi-a dat-o ordinatorul-instructor (robotul meu umanoid care „îmi face educația"), ca să nu uit cumva să desenez literele, paralelipipedul! Cînd o să citească compunerea și o să vadă cum îl numesc, parcă văd că-mi va trece în plus două ore de „comportare civilizată" în program. Și-atunci stai și ascultă morală imprimată pe benzi! Că trebuie respectați cei care te-nvață, cei mai mari ca tine, că nu trebuie să jignești pe nimeni... și așa mai departe. Asta înseamnă să ai ca profesor-instructor un robot, un dulap bușit de contacte și piese de electronică, un încuiat (la care nu ai voie să umbli pentru că ți-ai putea modifica singur programul), un cap pătrat (de fapt e cubic și e așa în totalitate, nu numai capul). Noroc de mîini și picioare: ele îi dau un aspect ceva mai omenesc! Da' nici eu nu mă las păcălit! Nu! Primele cinci minute ascult morala foarte atent pentru a sesiza tema ei. Apoi îmi strecor încet în ureche un microreceptor cuplat cu emisiunea de muzică simfonică. Mă dau în vînt după muzica bună. Azi trebuie să fie un concert cu Edmond Cross, așa că trebuie să fac tot posibilul ca să scap cît mai repede de compunerea asta. Din cînd în cînd îmi arunc ochii pe ecranul profesorului și, dacă apare vreo întrebare, apăs pe butonul cu „da" sau cu „nu". În cazul în care greșesc, mai risc 15 minute de morală, așa că apuc și partea a doua a concertului...

Și ce temă de compunere: O zi obișnuită din viață. Ce-am făcut într-o zi. Păi, nimic deosebit.

Dimineața m-au trezit vibrațiile patului. Am încercat eu să mai rezist puțin, dar parcă avea trei megawați putere în el. Da-i găsesc eu pînă la urmă firul de alimentare și-atunci am să

dorm cît vreau eu. Şi la duşul circular am făcut o şmecherie, în loc de apă rece vine acum apă călduţă. I-am demonstrat-o şi lui Dani, prietenul meu, şi tocmai cînd era sub duş s-a stricat mica mea perfecţionare şi a venit apă rece ca gheaţa! Ce-am mai rîs!

Apoi centrala de comunicaţii mi-a făcut legătura cu casa părinţilor mei pentru a lua micul dejun împreună. Bineînţeles, mama n-a scăpat ocazia să-mi spună să-mi beau tot laptele nutritiv. E mult mai plăcut la prînz, cînd luăm masa numai între noi, copiii (deşi bănuiesc că din cînd în cînd li se transmit imagini şi părinţilor noştri).

După micul dejun m-am îmbrăcat singur (între 5 şi 60 de ani nu ai voie să te foloseşti de ajutorul roboţilor pentru muncile obişnuite în cadrul „profilaxiei degenerării fizice"). Mi-am căutat de-am înnebunit pantalonii — i-am găsit în rezervorul duşului, bineînţeles complet uzi — şi am pierdut o mulţime de timp pînă să-i usuc la aparatul care furnizează aerosoli calzi pentru tratamentul guturaiului. Eram în întîrziere, şi Orin (aşa îl cheamă pe ordinator-instructorul meu) se supără foarte tare dacă nu-l deschid la ora prevăzută în program. Săptămîna trecută mi-a tăiat pentru asta din program tocmai ora de sport şi mi-a comunicat că, dacă se mai repetă, îmi taie şi jocurile de ingeniozitate. Ce cap pătrat! Dar am făcut o şmecherie ca să recuperez din întîrziere: cît timp mi se uscau pantalonii, am conectat banda rulantă şi simulatorul drumului spre şcoală şi am mers şi chiar am alergat numai în chiloţi pe trotuarul rulant fictiv — printre imaginile proiectate ale drumului, caselor, maşinilor, pe fondul muzical al zgomotului străzii şi al unui marş sportiv — pînă în dreptul şcolii. Ajuns aici, mi-am tras repede pantalonii şi am ieşit din camera mea tocmai la timp pentru a intra în sala de clasă.

Orin mi-a urat „bună dimineaţa" cu o voce plăcută şi mi-a comunicat programul pe ziua de azi: cosmografia, biologia, sportul, cunoştinţe tehnice. După masă avem istoria artelor terestre, literatura şi matematica. Ce program încărcat! Iar muzică nu avem decît poate la istoria artelor terestre.

Am plecat spre clasa de cosmografie. Pe drum m-am întîlnit cu alţi copii care se îndreptau spre clasele în care aveau program. Printre ei era şi George, un băiat înalt şi prost pe care eu l-am poreclit „Balena". El mi-a dat un ghiont şi, în schimb, eu i-am tras un picior, dar nu ne-am dat seama că am intrat în raza vizuală a unui robot-monitor care ne-a trimis fiecăruia cîte un jet de apă rece. Nu-i nimic, îl mai prind eu pe George!

La cosmografie am avut o lecţie despre continentele Pămîntului. A fost ca o plimbare cu satelitul pe deasupra Terrei, la diferite înălţimi. Nişte imagini senzaţionale, deşi eu nu vreau să devin cosmonaut ca tata. (Prea e plecat tot timpul de acasă şi chiar în timpul vacanţelor îl văd foarte rar, la televizor.) Dar după aceea am avut de dat răspunsuri şi am greşit; am arătat Parisul în locul Bruxelles-ului pe harta Europei, iar colegii au rîs de mine. Pe măsuţa mea de lucru a apărut un carton pe care era tipărit: „Eşti slab orientat în spaţiu. Vei desena harta Europei cu toate oraşele mai importante". Am s-o rog în pauză pe Leni să mi-o deseneze, ea are un talent teribil şi nu mă va

refuza pentru că mă simpatizează. Și eu o găsesc foarte drăguță, dar după orele de sexologie pe care le-am făcut în cadrul iologiei umane nu prea mai vorbesc cu ea. S-ar putea interpreta simpatia care i-o port drept un instinct sexual! Dar harta tot o voi ruga să mi-o facă.

La ora de biologie am primit fiecare niște oase (erau din plastic, dar perfect copiate) ale unor animale străvechi și a trebuit să reconstruim întregul schelet. Mie mi-a ieșit un fel de dinozaur mai mititel, dar computerul mi-a comunicat că am greșit și că e vorba de o girafă. Mi-a proiectat și imaginea corectă, și am văzut că plasasem vertebrele gîtului în coada dinozaurului meu.

În sfîrșit a venit și „lecția" cea mai plăcută: sportul. Ne place tuturora nu numai pentru că ieșim pe un teren veritabil, cu pajiște cu iarbă naturală, unde facem mișcare pentru toată ziua, dar mai ales pentru că avem un profesor veritabil, adevărat, nu un robot. E un fost jucător de polybal, nu e prea bătrîn, îl îndrăgim cu toții și îl strigăm Profi, iar el nu se supără. Ne-a promis că după ce facem exercițiile de autoapărare și cultură fizică prevăzute în program ne va organiza în două echipe de fotbal și ne va explica acest joc. A fost grozav de interesant. George a trecut în poarta echipei adverse și eu am reușit să-i înscriu două goluri. Leni a fost în aceeași echipă cu mine, i-am trimis și ei mingea de cîteva ori, dar nu a știut ce să facă cu ea, mi-a trimis-o înapoi și eu am marcat.

Și așa, pe neobservate, a trecut toată dimineața. Abia am apucat să mă spăl, că a și sunat soneria ce ne anunța masa de prînz. Și-mi era o foame... M-am dus la panoul central al bucătăriei, mi-am dat numărul mesei la care stau și am apăsat pe butonul pe care scria „Înghețată". De fapt, știam ce se va întîmpla, și așa a și fost: a apărut un cartonaș pe care era scris: „Veți primi înghețată în cadrul unui meniu mai complet, după felul I și II. Așteptăm să vă cunoaștem preferințele". Am apăsat plictisit pe două butoane la întîmplare, din dreptul felurilor I și II, și am trecut la măsuța mea, unde am găsit cele comandate. M-am apucat, bineînțeles, să mănînc înghețata, dar tocmai atunci, pe ecranul din dreapta, mi s-a dat legătura cu mama, care, deși aflată la Tokio, dorea să mîncăm împreună. M-am bucurat mult (pentru că o văd destul de rar), dar a trebuit să mănînc toate felurile.

După masă, conform programului, ar fi trebuit să mă duc în camera mea să dorm o oră. M-am dus, dar am plasat în pat un sul de haine în care am învelit niște bucăți de metal (un aparat pe care l-am demontat) care cîntărește cam cît mine. Așa pot pleca liniștit de acasă pentru aproape două ore, chiar dacă la sosire voi găsi sulul de haine aruncat prin cameră de vibrațiile patului care încearcă zadarnic să le „trezească". Am profitat de timpul liber, l-am chemat la mine pe Dani și cînd a venit am ieșit (pe la subsol, ca să nu ne vadă robotul-monitor) cu intenția de a ne strecura în pavilionul distracțiilor. Ca să intri în pavilion, îți trebuie patru plăcuțe de metal perforate de robotul din camera fiecărui elev — o mărturie că ți-ai făcut temele pentru a doua zi. Noi nu aveam așa ceva, dar eu sînt foarte inventiv:

m-am suit în spinarea lui Dani și robotul-paznic, găsind că avem împreună înălțimea unui om adult, nu și-a mai făcut alte probleme și ne-a permis să intrăm. N-am întrebat de ce atîta nedreptate: oamenii mari de ce nu trebuie să dovedească că și-au făcut lecțiile?

La pavilion am văzut o paradă a circului, dar despre asta am să povestesc în altă compunere. Artiștii au primit flori și ceilalți copii spuneau că sînt flori adevărate nu fabricate. Nici eu, nici Dani n-am crezut penru că n-am văzut niciodată asemenea flori. Seamănă foarte bine cu cele din material plastic pe care le avem noi pretutindeni — și în case, și în grădini. I-am propus lui Dani să ne strecurăm în cabina artistei care a primit florile, să le vedem de mai aproape. Am trecut tiptil în culise, am întrebat unde e ușa ce ne interesa și, cînd am ajuns în fața ei, am bătut. Nu ne-a răspuns nimeni. Am întredeschis ușa, am băgat capul înăuntru — într-adevăr nu era nimeni. Din spatele meu, Dani mă strînse de mînă:

— Uite florile... acolo... în fața oglinzii.

Am pășit fermecați înăuntru: într-o vază ce părea de cristal era un splendid buchet de flori roșii ca sîngele.

— Sînt trandafiri, șopti Dani.

— Văd și singur, i-am răspuns și mi-am apropiat mîna de unul dintre ei.

— Nu-l atinge! țipă Dani. Dacă se sfărîmă? Astea sînt flori naturale, nu pot rezista.

— Nu fi prost, i-am spus. N-ai văzut că artista le-a ținut în brațe? și am apucat una dintre flori. Am simțit o înțepătură, mi-am retras mîna și am văzut pe deget o picătură de sînge. Am început să plîng. În clipa aceea, ușa prin care intrasem și noi s-a deschis și o femeie foarte frumoasă — artista care primise florile — a pătruns în cabină.

— Ia te uită, zîmbi ea. Avem musafiri... Noi dădeam din colț în colț, speriați.

— Știți... florile astea adevărate... am vrut să le vedem... și cînd le-am atins ne-au înțepat.

— Nu știați că trandafirii adevărați au spini? întrebă ea scoțînd două flori superbe din vază. N-ați mai văzut trandafiri adevărați?

— Nu, niciodată.

— Poftim. Apucați-i cu băgare de seamă ca să nu vă înțepe iar. Și să-i puneți în apă.

Am plecat încîntați cu cele două flori. Cine mai avea ca noi așa, flori adevărate? Încă nu știam în ce să le punem ca să nu moară. Poate într-un pahar cu apă...

A trebuit să ne grăbim să fim înapoi la ora lecțiilor. Am ajuns la timp.

Acum robotul-instructor mă supraveghează cum îmi scriu această compunere. În curînd va fi gata. Ce se va mai mira, e posibil chiar să facă vreun scurtcircuit. Văd că ochiul a și început să clipească. Oare ce nu e în ordine? Compunerea? Nu, nu cred. A, știu. Ceea ce îl contrariază e floarea roșie din pahar. Cum vreți să înțeleagă un simplu robot ce caută pe masa mea un trandafir adevărat?

Înțelegere tîrzie

de EUGEN MORARU

Mi-aduc bine aminte de întîmplarea aceea și, dealtfel, cum de nu mi-aș aminti-o, dacă ea a avut o atît de mare influență asupra unei lungi perioade din viața mea!

Aveam vreo douăzeci de ani pe atunci, eram plin de încredere în mine, de îndrăzneală și mai ales de forță, după cum credeam eu, și fără îndoială că nu mă deosebeam cu prea mult de majoritatea tinerilor de-o seamă cu mine, iar în după-amiaza aceea melancolică, deși însorită, m-am oprit din trecerea mea prin Cișmigiul autumnal și m-am așezat pe bancă lîngă el, curios să aflu ce anume îl îndemna la o comportare atît de ciudată...

Cu mîinile încrucișate pe piept, trupul îi era, într-adevăr, pe banca pe care mă așezasem și eu, dar, în rest, era total absent; nici măcar respirația nu i se observa și în el nu păreau activi decît ochii aceia cu care, ca într-o teribilă halucinație, priveau un punct pierdut undeva, în depărtările limpezi ale cerului.

Nu m-a observat cînd m-am așezat alături, nu dăduse vreun semn care să înțeleg că m-a auzit atunci cînd am tușit anume ca să-i atragă atenția, dar, chiar mai mult, oricît m-am străduit, n-am putut să văd sau să pricep la ce anume se uita.

După înfățișare îi dădeai cel mult 25 de ani, și eu m-am gîndit la început că e un foarte tînăr savant distrat care a descoperit în atmosferă un fenomen rar și interesant. Apoi mi-a trecut prin cap că ar putea fi bolnav sau chiar nebun, iar după cîteva minute nu m-am mai putut abține și, bătîndu-l pe umăr, l-am întrebat:

— Hei, se vede ceva acolo?

Cu o tresărire bruscă, întoarse spre mine o privire rece și tulbure care, în acel moment, mi se păru o dovadă indiscutabilă a demenței. Însă, după numai cîteva fracțiuni de secundă, cît i-a trebuit ca să-și revină, privirea lui deveni clară și lucidă, poate chiar prea lucidă, și, în timp ce eu găseam că mă studiază cu un fel de răutate grăbită și nedisimulată, mi se adresă pe un ton care trăda o mare enervare:

— Ce ți-a venit să te așezi tocmai lîngă mine, cînd sînt atîtea bănci libere în parcul ăsta?

— Ascultă, amigos!, am replicat eu, cu o expresie împrumutată dintr-unul dintre westernurile la modă pe atunci. Nu cumva ți se pare că ai adus banca de acasă?

— Impertinența dumitale m-ar putea face să te caracterizez în cîteva cuvinte care ți-ar face foarte puțină plăcere : continua el cu o enervare crescîndă.

— Iar aceasta m-ar putea determina ca eu să te „caracterizez" cu o directă care ți-ar ajuta să-ți faci o inventariere rapidă și mult mai puțin plăcută a măselelor pe care le ai ! i-am răspuns eu într-un gest care să-mi facă vizibili bicepșii adunați din belșug la antrenamentele de box.

— Forța musculară ! exclamă el de astă dată cu un aer de om amuzat și poate ironic.

Apoi, după două sau trei secunde, în care părea să se amuze pe seama mea și în care eu eram gata să trec de la „teorie" la „practică", mi se adresă din nou, îndreptîndu-și arătătorul mîinii stîngi spre un nor argintiu, care se mișca leneș deasupra orizontului :

— Vezi norul acela ?

— Bine-nțeles !...

Însă, în loc de alt comentariu, căzu din nou în starea aceea de la început, iar eu am căpătat senzația ciudată că din ochii lui ies două fascicule de radiație invizibilă, dar teribil de penetrantă, îndreptate spre norul arătat de el și, în timp ce mă străduiam să găsesc partea amuzantă a acestei pseudoexperiențe, la care luam parte pe neașteptate, am constatat stupefiat că norul se disipează rapid în fragmente din ce în ce mai mici, apoi dispare de tot, dezintegrat de o forță mai puternică decît el.

— Voi, pămîntenii, mai aveți încă multe de învățat ! îmi spuse necunoscutul, parcă anume pentru a mă scoate din starea de perplexitate în care căzusem.

Și mai înainte de a-mi găsi cuvintele cu care să-i cer scuze, să-i spun că regret incidentul, să-l asigur de admirația mea, simții cum o ușoară amețeală îmi așază pe ochi un văl de ceață, nu destul de gros însă ca să nu pot observa cum omul de lîngă mine se volatilizează la fel de iute ca norul pe care mi-l arătase mai înainte chiar el.

Mi-am revenit repede, dar necunoscutul dispăruse complet fără să-mi lase nici măcar cea mai mică dovadă palpabilă a trecerii lui prin acest loc. Frunzele salcîmului sub care mă găseam se mișcară un timp dezordonat și diferit de acelea ale copacilor vecini, dar cu un al șaselea simț parcă percepeam că în aerul din jurul meu se produsese un dezechilibru energetic care dispăru însă curînd.

Oricît ar părea de paradoxal, atunci m-a șocat mult mai mult reproșul făcut decît partea senzațională a incredibilei întîmplări pe care o trăisem. Cuvintele lui au fost ca un duș rece, mi-au răscolit orgoliul și amorul propriu, iar pentru că mă simțeam teribil de vinovat m-am hotărît să-mi înlătur defectul pe care mi-l reproșase el.

Am devenit un tînăr foarte studios, un frecvent vizitator al bibliotecilor și al sălilor de lectură, am ajuns specialist în fizica atmosferei unde am adus și unele contribuții personale, dar de-abia într-un tîrziu, după mulți ani de viață, mi-am dat seama că [illegible] numai la aceasta se referise el...

Necunoscuta

de GRIGORE DUMITRESCU

— Comuna Pardina, Tulcea —

Picăturile reci cădeau pieziș sub vîntul de toamnă. In liniștea străzii, pașii îmi răsunau ritmic pe asfaltul ud. Atunci cînd nu ai de unde să te grăbești, cînd gîndurile hoinăresc năuce într-o lume nebuloasă, nu mai contează ce oră e. Poate miezul nopții sau mai mult, cine știe?

Cu gulerul ridicat mă strecuram pe sub streșini, ascultînd susurul apei prin burlanele ruginite. Îmi plăceau casele vechi din jurul Foișorului, cu zidurile lor mîncate de vreme. O legendă spune că fiecare casă are povestea ei. O dată la o sută de ani cine are norocul să o asculte.. Sub darabana ploii, zidurile prindeau viață începînd parcă să-mi șoptească ceva...

Apa rece a unei băltoace mă readuse la realitate. În față, sub porticul unei intrări, stătea rezemată o femeie înaltă, într-un fulgarin strîns pe talia subțire. Prin părul negru șerpuiau firișoare de apă. Văzînd-o, am tresărit. „Iar a apărut... în același loc, ca rîndul trecut. Așteaptă pe cineva?! Totuși e destul de tîrziu și strada-i pustie."

Atunci m-am hotărît: „De data asta o întreb". Încă doi pași și...

— Îmi permiteți... așteptați autobuzul? Cred că s-a retras.

— Da, acum unsprezece minute...

— E desul de tîrziu.

— Zero cincizeci și nouă și patru sutimi.

— Poftim?

Ochii negri mă fixau hipnotic.

— Am spus că dacă vrei mergem împreună. E foarte tristă strada la ora asta. Îți par îndrăzneață, nu? Să nu-ți faci păreri pripite despre mine.

— Dar...

— Am ghicit?

Eram uluit. Cum putuse oare?...

— De altfel, asta gîndeai cînd ai venit spre mine. Doreai să mă cunoști?

Era prea mult, am început să mă bîlbîi.

— De fapt..., apoi revenindu-mi, îi răspunsei rîzînd: Da, te-am mai văzut așteptînd aici și mă întrebam, căutam o ocazie să te cunosc.

Nu m-a mirat deloc tutuiala noastră, ştiam că aşa trebuie să fie. Parcă ne cunoşteam dintotdeauna. Ea îşi lăsă capul pe spate privind undeva în negura nopţii.

— Aştept de mult, de foarte mult timp. Ce? Nu ţi-aş putea spune. Acum acel ceva e pierdut pentru mine, iar eu am rămas singură aici.

Îşi rezemă fruntea de umărul meu. Gestul ei avea ceva din gingăşia florilor.

— Să nu mai discutăm nimic, vrei?

Ea dădu copilăreşte din cap, luîndu-mă ascultătoare de braţ. Dintr-o dată m-am simţit foarte puternic şi voiam să fac totul pentru ea. Am pornit amîndoi prin ploaia ce ne învăluia. Mergeam hotărîţi unul lîngă altul spre luminile strălucitoare din centrul oraşului.

Sofisticată fiinţă. Niciodată nu voi şti nimic despre ea. Nu am reuşit să aflu nici cum se numeşte. Gîndind astfel, am ajuns în umbra teilor ce străjuiau Piaţa Aviatorilor. Ea mă aştepta.

— Iar ai întîrziat?! Au trecut patru minute de cînd te aştept. Totdeauna întîrzii obligîndu-mă să-mi fac tot felul de probleme.

— Eşti formidabilă! Parcă ai fi arbitru, aşa mă cronometrezi.

— Atunci cînd aştepţi, numeri fiecare clipă, îmi spuse scuturîndu-şi buclele negre. Ne-am îndreptat spre Parcul Herăstrău. Lacul selipea sub şiragurile lampioanelor ce ne priveau tăcut. Lumina lunii poleia totul în jur. Era o noapte ruptă dintr-o poveste minunată. Ne-am oprit sub o salcie bătrînă lîngă stăvilar. Stăteam nemişcat sub razele lunii care ne învăluiau. Cînd m-am aplecat spre ea a tresărit, n-o mai sărutase nimeni pînă atunci.

— Vezi, sîntem numai noi doi şi stelele!

„Vom zbura către stele odată
Într-o noapte ciudată.
Plină de fluturi, de frunze, de şoaptă."

— De cine sînt?

— Nişte versuri vechi şi poate adevărate...

Vîntul ne asculta foşnind între frunzele adormite.

— Să nu răceşti!

Am scos haina punîndu-i-o pe umeri. S-a întors brusc spre mine, privindu-mă cu ochii ei mari. Doamne, ce privire, n-o voi uita niciodată.

— Tu! Tu!? De ce ţi-ai scos haina?! Să nu răcesc?! Cu un scîncet ca de copil, ea îşi ascunse faţa la pieptul meu. Mă speriasem bine. Am întrebat-o îngrijorat:

— Ce-i cu tine?

Nu mi-a răspuns. Cînd a ridicat capul, mi-a şoptit:

— Să mergem, e tîrziu...

La ieşirea din parc mi-a spus:

— Acum, te rog, lasă-mă singură.

— De ce? Ce s-a-ntîmplat?

— Te rog! Nu întreba, vreau să merg singură. Ne întîlnim mîine tot acolo.

Am urmărit-o cu privirea cum se depărta încet, mergînd cu paşi rari.

*

A doua zi ne-am întîlnit iar. Trăiam o poveste ciudată. Nu știam nimic unul despre altul. Parcă eram singuri pe lume. Am vizitat Muzeul de științe naturale.

— Ești veselă azi.

— Știu că-ți place să mă vezi așa.

— Totuși fericirea...

— Știu, e atunci cînd sîntem împreună.

Am rătăcit prin sălile muzeului. Lîngă fiecare exponat ea se oprea punîndu-mi zeci de întrebări.

— Cîtă forță a avut acest animal, îmi spuse privind un tigru de Bengal. De ce oare se irosesc atîtea pe planeta aceasta ?!

— Nu toate pot fi perfecte și nici omul nu este...

— Ascultă, ție ți-a fost frică vreodată ?

— De ce mă întrebi ?

— Așa, îmi răspunse ea privindu-mă amuzată.

— Da, mi-a fost frică, a fost de mult, pe vremea cînd lucram într-o echipă de salvare...

— Echipă de salvare ?

— Da ! Era pe vremea inundațiilor. Atunci am cunoscut adevărata valoare a vieții și am luptat să salvez alte vieți.

— Curios !

— Ce găsești curios în asta ?

— Mie nu mi-a fost frică niciodată. Cred că e ceva rău în asta, nu ?

— Cine știe ?!

— Cît de mult doresc să te înțeleg !

— Cîteodată ești așa de ciudată, de parcă ai veni de undeva de departe.

Am ieșit din muzeu, tăceam, dar prezența ei mă învăluia într-o fierbinte sferă imaterială. Un șanț de canalizare rupse monotonia străzii. Am apucat-o de braț pentru a o ajuta să sară peste pămîntul proaspăt săpat. Ce vă spun poate n-aș vrea să recunosc niciodată. Da, am simțit un braț ferm și foarte greu, și...

— Sări, i-am spus.

— Ea mă privi cu coada ochiului și clipa de slăbiciune a trecut. Am săltat-o ușor de partea cealaltă a șanțului. I-am simțit buzele șoptindu-mi la ureche :

— Îți mulțumesc !

*

Într-o seară, acum cîteva zile, am întrebat-o :

— De ce nu vrei să-mi spui nimic despre tine ?

— Nu ți-ar folosi la nimic... Poate că nu m-ai mai iubi.

— Crezi ? Spune-mi măcar cum te cheamă.

— Pentru tine sînt EA. Mi-ai spus că sînt unica ta femeie și sînt geloasă.

Rîsul ei cristalin îmi spulberă gîndurile.

— Dar dacă te pierd ? Nici nu-ți cunosc adresa...

— Dar dacă, dar dacă !... N-ai să mă pierzi, n-ai grijă, și dacă se va întîmpla te voi găsi eu, cred că de atîta lucru sînt bună.

Asta a fost totul. Prima și ultima încercare să aflu ceva mai mult decît voia ea să-mi dezvăluie.

*

Apoi s-a petrecut... Dar să povestesc totul. Veneam de la un spectacol. Era noapte tîrziu. Trecînd printr-un parc, o bandă de huligani se năpustiră spre noi. Erau şase şi cred că băuseră zdravăn. Pe primul l-am pocnit, aruncîndu-l la pămînt. La spatele meu străluci lama unui cuţit. M-am întors să parez şi atunci m-a izbit în cap. Ca prin ceaţă am zărit-o pe ea. Stătea dreaptă în mijlocul lor... Apoi o viziune de coşmar... am văzut cum zboară încheietura mîinii celui cu cuţitul, gemete, urlete de groază, stîlpul felinarului îndoit ca o nuia şi am leşinat. Glasul ei mă aduse la realitate. Eram departe, aşezat pe gazonul verde.

— Ţi-ai revenit? Pulsul e bun. Ai avut o uşoară comoţie din pricina loviturilor primite. Am rezolvat eu totul.

— Cum ai reuşit? Erau şase.

— Stai liniştit!

— Eram prea slăbit să mă mai gîndesc. Un vuiet din ce în ce mai puternic o făcu să tresară, şoptindu-mi:

— Eşti în pericol.

Dintr-un salt se ridică, făcînd cîţiva paşi. O sferă luminoasă de mărimea unei mingi de fotbal plutea la cîţiva metri în faţa noastră. Vuietul se amplifică, ajungînd la frecvenţe din ce în ce mai înalte. O rază albastră porni din interiorul sferei căutîndu-mă. Ţîşnind ascuţită, o a doua rază zbură din mîna ei şi izbi sfera care se risipi în mii de bucăţi. Oare visam?

Ea se întoarse încet spre mine. Ochii negri aşteptau. În clipa aceea am înţeles totul despre ea sau am crezut că înţeleg.

— A vrut să te distrugă... Eu trebuia să-l ascult. Dar nu s-a putut. Nu puteam face asta. El mi-a programat conştiinţa şi sentimentele unei femei şi a reuşit. Da, prea bine a reuşit. Ei sînt energie condensată. Le trebuia un cap de pod şi acela eram eu. Un robot umanoid... Dar totul s-a sfîrşit. Se aplecă mîngîindu-mi fruntea. Rămase o clipă nemişcată privindu-mă, apoi, ridicîndu-se, se mai întoarse o dată spre mine:

— Adio, iubitule, nu mă uita!

Cu o viteză de care n-o credeam în stare, se pierdu printre arbori. O explozie surdă lumină pentru o clipă coroanele castanilor bătrîni... Apoi nimic.

Elev AUREL ŞOIMULESCU

— 9 ani —

Teză la educaţia cetăţenească

Temă: Dialog cu părinţii (tata sau mama)

Eu îl aleg pe tata care este mai interesant, căci face parte din echipa internaţională a Institutului de

foarte

cercetare... mai departe sună lung şi plicticos, deşi este ~~foarte~~ extraordinar : se ocupă cu călătoriile în timp.

De la început trebuie să spun că n-am la dispoziţie decît un robot de gramatică şi stil, pentru ca teza să fie mai curgătoare

pentru profesori

~~pentru profesori,~~ dar eu nu sînt de acord cu el **întotdeauna.** De exemplu, mai sus, el mi l-a şters pe **foarte,** dar eu ştiu că un lucru poate să fie mai extraordinar decît altul. Apoi a şters **pentru profesori,** fiindcă se repetă **pentru,** dar **pentru mine** teza mea este curgătoare şi fără gramatică. Recunosc că a avut dreptate să adauge **întotdeauna,** fiindcă uneori îmi este folositor la gramatică, dar, din păcate, tocmai cînd dăm teză la gramatică n-am voie să-l folosesc, deoarece îl ajută pe profesor să ne pună note. Acum mi-ar fi fost mai util un robot de istorie sau de economie politică, dar cei de la catedră vor să ne descurcăm cu propria noastră memorie. Nu mai rescriu ce mi-a tot şters în teză bietul grămătic, dar las să se vadă ştersătura.

Mă întorc la tata pe care îl socotesc oricînd o temă pasionantă. De discutat nu avem ocazia prea des, fiindcă amîndoi sîntem foarte, foarte ocupaţi, poate eu mai mult, fiindcă el susţine că-i mai bine organizat. Şi ,ca dovadă, mi-a făcut socoteala că de două-trei ori pe săptămînă drumul cu naveta spaţială îi ia cîte două ore pentru dus şi întors (căci uneori lucrează la uzine de pe faţa ascunsă a Pămîntului *). Da, i-am răspuns, dar tu ai o cabină cu un birou la care lucrezi, pe cînd eu nici pomeneală să pot învăţa în avionul care mă duce la şcoală. Iar el

---

* Robotul meu pretinde că Pămîntul n-are faţă ascunsă, dar eu ştiu ce ştiu, iar el n-are de ce să se amestece că-i numai cu gramatica, nu şi cu astronomia. (Aurel)

a vrut să-mi închidă gura, spunînd că elicopterul care-l cară de la cosmodrom la uzine îi răpeşte mai mult timp decît îmi trebuie mie pînă la şcoală. Chiar toate avantajele vrei să le ai tu, i-am replicat, iar tata a rîs şi aşa am terminat discuţia despre organizare.

Dar văd că am tot făcut ocoluri şi n-am început să spun lucrul principal : de ce foarte, foarte puţini taţi din lume sînt ca tatăl meu. Fiindcă aş fi vrut să fie singurul în felul lui, cum a fost Columb sau Gagarin, dar el îmi spune că nu se poate, fiindcă în vremea noastră Columbii apar în multe exemplare. Aşa că n-a fost el nici primul, nici singurul om care să fi făcut o călătorie în timp. Dar mă mîngîi cu gîndul că n-au fost decît nouă, iar unii n-au copii şi că, oricum, Gheorghe Şoimulescu este cel dintîi om şi tată din România care a zburat în timp, dar într-o navă, căci poţi colinda trecutul numai cu gîndul şi cu sapa-laser (ca arheologii, geologii şi alţi istorici). Dintre atîtea popoare care există pe Pămînt, l-am întrebat eu, de ce n-a plecat cîte un tată de fiecare popor ? Mai întîi nu pleacă numai taţii, mi-a spus tata. Apoi trebuie să ai anumite merite ca să fii părtaşul unui asemenea periplu. Aha, am zis eu, şi care sînt meritele tale ? În primul rînd că m-am străduit să duc mai departe cele învăţate de la marii profesori pe care i-am avut. Ţi-am mai spus că românii au dat omenirii o seamă de buni matematicieni, dintre care doi au contribuit la crearea teoriei zborului în timp. Foarte bine, am spus, dar atunci ar trebui să fiţi trimişi cel puţin doi. Aşa e, a recunoscut tata, dar celălalt a murit.

Şi deoarece tata era grăbit să plece, iar eu sînt grăbit să nu treacă ora fără să spun tot ce am de spus ,aflaţi că tata a reuşit să coboare pînă prin 1940, adică pînă prin vremea celui de al cincilea străbunic al meu în jos pe scară*. A nimerit însă într-un război, aşa că a trebuit să vină repede mai încoace, spre ani mai liniştiţi. Dar, zice tata ,nici anii de pace n-au fost liniştiţi, căci comuniştii români aveau lucruri foarte, foarte importante de făcut pentru Republică, şi chiar le-au făcut. Au fost părinţii Ei. Ca să dai naştere unei republici este nevoie de un rege care să fie dat jos de pe tron. Dar regele nu voia să fie dat jos şi atunci toţi cei care iubeau Republica, toţi cei care înţelegeau că Republica înseamnă viitorul — adică cei patru străbunici, bunicul, tata şi cu mine — au luptat vitejeşte pentru strănepoţii lor pe care nu-i vor cunoaşte niciodată, iar mulţi şi-au dat şi viaţa : în această bătălie a murit în 1945 şi cel de-al cincilea străbunic al meu, care era
electrician
~~electric.~~ Tată, am întrebat atunci, de ce dintre cei cinci străbunici îl iubesc pe cel care a murit vitejeşte ? Fiindcă el este rădăcina cea puternică, mi-a explicat tata. Asta înseamnă, am dedus eu, că arborele îşi iubeşte cel mai mult rădăcina cea puternică.

Lucrul cel mai interesant la cel de-al patrulea străbunic e că avea vîrsta mea cînd s-a înfăptuit Republica. Tata crede însă că socoteala asta e copilărească fiindcă stră-străbunicul lui tata-tare (aşa îi zic eu lui tata-mare) a avut o viaţă grozavă ceva mai tîrziu cînd a devenit operator chimist şi a început să lupte pentru

* Pisălogul ăsta zice că scriu agramat, dar chestia cu scara ţine de logica sau de arheologie, fiindcă eu urc spre viitor. (Aurel).

economia țării. Și a fost atît de econom încît a ajuns directorul unui combinat pietrochimic* Tata spunea că deși n-a murit în luptă, acest străbunic trebuie să fie și el iubit pentru că pe umerii unor oameni ca el s-a înălțat patria noastră.

Bine, tată, am spus eu convins, îl voi iubi și pe el, dar ce fel de om ești tu !? Să treci pe lîngă străbunicii noștri și să nu le faci o vizită ! ? Pe mine m-ai certat acum trei ani cînd n-am vrut să merg în Făgăraș, la Tata-tare, și țipam că vreau la mama-mare, adică la Marea Neagră. Am încercat — mi-a spus serios tata, dar sînt sigur că glumea — nu i-am găsit însă acasă. De ce nu le-ai scris ? l-am întrebat eu, și abia atunci tata a izbucnit în rîs. Le-aș fi putut scrie din timpul lor, m-a lămurit tata, dar scrisoarea mea ar fi ajuns la ei mai tîrziu decît ținea călătoria mea. Mai degrabă ar fi trebuit să le telegrafiez sau să le telefonez. Nici nu știi cît de complicat e să iei legătura cu niște oameni foarte ocupați ca străbunicii noștri, mai ales cînd nici tu n-ai timp de pierdut. Poate, în viitor, cînd vom zăbovi mai mult...

Nici al treilea străbunic n-a fost de găsit. Stră-stră-stră îmi este mai puțin simpatic fiindcă s-a ocupat cu fabricarea roboților, iar eu nu-i prea am la inimă pe **auxiliarii** ăștia. Dar tata susține că dacă România a devenit așa cum o știm noi astăzi, aceasta se datorează ciberneticii și oamenilor ca stră-stră-stră, care au construit generații de roboți.

Singurul cu care tata a reușit să intre în contact a fost stră-străbunicul. Părerea mea e că era un om foarte nostim. Tata spune însă despre el că era copilul fericit al unor oameni care au tras din greu. Nu face ~~iluzie~~ aluzie la mine? S-a născut prin anul 2000 și nu s-a ținut prea tare de școală, fiindcă îi plăcea aviația. A și ajuns un aviator teribil. Cînd tata s-a întîlnit cu el, stră-stră era șeful unuia dintre marile aeroporturi din București. Nu mi-e rușine nici cu el, mi-a spus tata, dar nu e străbunicul nostru cel mai tare. E numai o bună verigă în lanț.

O bună verigă în lanț ! Vorbele lui tata aveau un fel de admirație în silă. Aviatorul nostru a fost un viteaz, dar vitejia lui era altfel decît aceea a tatălui, a bunicului și a străbunicului său. Aceștia luptau pentru o idee, susține tata, în vreme ce el era numai un temerar. Ai dreptate, tată, l-am contrazis eu, dar poate că în familia noastră trebuie să fie și temerari nu numai eroi. Eu îl iubesc și pe el.

Tata m-a sărutat și cu aceasta am terminat dialogul de atunci.

Un alt motiv al supărării lui tata cred că e următorul : cînd s-a întîlnit cu stră-străbunicul meu, tata i-a spus că este stră-nepotul său. Aviatorul a văzut înaintea lui un bărbat mai în vîrstă decît el și a rîs : socotea că tata glumește. Apoi a fost chemat pentru o decolare și l-a lăsat pe tata... în aer.

---

* Aici l-am prins pe grămăticul meu, care nu prea are vocabular tehnic. Am scris din greșeală așa, dar pe urmă mi-am adus aminte că cuvîntul adevărat este *petrochimic*, fiindcă vine de la petrol nu de la pietre, dar el nu m-a corijat, ceea ce înseamnă că nu știa. (Aurel).

Ce curios! Există între noi, bărbații acestui **lanț**, cum îl numește tata, asemănări și deosebiri. Tata seamănă mai mult cu tata-tare și cu străbunicul care au fost amîndoi matematicieni: trei verigi ca una singură. La fel ca primii mei străbunici-eroi. Am impresia că tata trage nădejdea să mă fac și eu matematician, dar se înșală. Îmi place matematica, dar eu voi deveni ziarist și scriitor. Pentru lanț, voi fi o verigă bună, dar altfel decît cea dinainte. Poate de aceea îmi este simpatic stră-stră...

Toate astea le-am spus și lui tata. Eu n-am secrete față de el. Și cu aceasta voi trage și concluzia.

Nu crezi — l-am întrebat pe tata într-un alt dialog — că străbunicii noștri dinainte de anul 2000 au fost mai eroi decît nepoții lor din secolul XXI? Ba da, mi-a răspuns tata, atunci a fost o vreme foarte revoluționară, care cerea oamenilor să dea

progres.

totul din ei pentru ~~progresie.~~

Într-o asemenea **vreme** foarte revoluționară îmi place să trăiesc. Poate că o să fug în timpul celui de-al cincilea străbunic și o să-ncerc să-l scap de la moarte (deși tata spune că nu-i cu putință). Și dacă voi vedea că nu este posibil altfel, voi încerca să mut vremea foarte revoluționară în zilele noastre. Așteaptă, vreme, să mă fac mare! *

Mesaj consemnat din viitor
de ADRIAN ROGOZ

---

* *Concluzia:* **compoziția elevului Aurel Șoimulescu e plină de năzbîtii stilistice, ceea ce poate fi indiciul ignoranței sau al talentului (Robotul gramatical).**

Cronică (en passant fantastică) a șahului

de EMANUEL REICHER

(Urmare din numărul trecut)

XII.

Zeii minori ai eșichierului (secolul XIX)

Anderssen, Morphy și Lasker au fost stelele cele mai strălucitoare ale unui firmament șahist din care n-au lipsit și alți aștri, mari și mici, fiecare cu locul și importanța lui în diferitele constelații.

Titlul de campion al lumii — fie el oficializat sau nu — a acordat posesorilor lui o meritată aureolă. Să nu neglijăm însă celelalte valori ale epocii, mai ales că de existența acestora a depins perfecționarea liderului și tocmai în comparație cu ei s-a stabilit superclasa.

Jucătorii fiecărei perioade istorice au fost, de fapt, mediul de cultură pentru nașterea, creșterea și desăvîrșirea aceluia dintre ei care a înmănuncheat fericit calitățile cele mai de seamă, a sintetizat într-o formă superioară concepții, stiluri, idei teoretice și experiențe practice, totul încununat de recunoașterea unanimă, urmare directă și imediată a rezultatului maxim obținut.

Cronica noastră nu poate fi completă fără a prezenta și viața adesea legendară a „zeilor minori" din olimpul șahist.

Mărturisesc că în portretizarea lor am întîmpinat mult mai numeroase dificultăți decît atunci cînd a fost vorba de biografiile zeilor supremi, adică ale campionilor. Nu din cauza numărului impresionant de șahiști merituoși, ci pentru că, pentru fiecare dintre ei, trebuia să descopăr timbrul specific, și în același timp esențial, în singulara simfonie niciodată terminată a jocului de șah.

La început, să-i cunoaștem pe acei teoreticieni, care, printr-o vastă muncă de analiză și de sinteză, au pus, încă de la începutul secolului XIX, la dispoziția jucătorilor un imens material pe temeiul căruia au apărut apoi inovațiile și noile curente.

Un interesant premergător, cunoscut doar de eruditii acestui domeniu, a fost olandezul **Elias Stein** (1748—1812). În anul 1789, el a publicat în limba franceză cartea „Nouvel essai sur le jeu des échecs", în care, printre altele, a analizat pentru prima oară deschiderea ce va primi mai tîrziu denumirea **apărarea olandeză.** Important este faptul că recomandări

făcute în anumite variante anticipează cu un secol (!) una dintre cele mai profunde idei ale „hipermodernilor" Nimzovici, Réti, Tartakower: controlarea cîmpurilor centrale ca alternativă a ocupării lor efective.

Germanul **Paul Rudolf Bilguer** a avut o viață extrem de scurtă: a murit la vîrsta de 25 de ani (1815—1840). El a pus bazele unei mari enciclopedii șahiste, din care au fost scoase ediții purtînd numele lui (în anii 1852, 1858, 1864, 1874, 1880, 1891, 1916, 1921 și 1930). Original este sistemul de notație folosit, care prezintă mutările sub forma unei fracții: la numărător — mișcarea albului, și la numitor — cea a negrului.

Olandezul **Antonius van der Linde** (1833—1897) a publicat un adevărat tezaur istoriografic șahist, uneori contestat, dar care a constituit un punct de plecare pentru multe dintre tratatele similare de mai tîrziu.

Tassilo von Heidebrandt und der Lasa a trăit în Germania între anii 1818 și 1899. Ca practicant al jocului, s-a făcut remarcat prin meciurile sale cu Janisch (1841), Anderssen (1845), Löwenthal (1845) și Staunton (1853). A scris un manual în anul 1843, a fost unul dintre editorii celebrului „Bilguer" și a publicat o lucrare bazată pe o bogată documentație: „Despre istoria și literatura jocului de șah" (1897).

Ernst Karl Falkbeer (1819—1885) a fost unul dintre redactorii celebrei reviste „Wiener Schachzeitung" (1855), care a avut o influență hotărîtoare asupra dezvoltării șahului în țările de limbă germană. Ca jucător, a obținut locul II la Birmingham—1858. Este prezent și astăzi în teoria deschiderilor prin analizele sale în contragambitul care-i poartă numele, o ingenioasă cale de apărare activă împotriva agresivului „gambit al regelui".

E. S. Freund (1829—1893), cunoscut lumii șahiste prin pseudonimul său **Jean Dufresne**, a fost, împreună cu Anderssen, redactor al revistei „Deutsche Schachzeitung" și a scris în colaborare cu Zuckertort o interesantă carte intitulată: „Îndrumar pentru studiul jocului de șah". Celebrul său manual, tradus și în limba română (în „Biblioteca pentru toți"), a constituit pentru un mare număr dintre șahiștii noștri „abecedarul".

Austriacul **Johann Berger** (1845-1933), mulți ani unul dintre principalii redactori ai lui „Deutsche Schachzeitung" și compozitor renumit de studii, a fost un prodigios autor de analize. Multe generații de jucători — chiar și în zilele noastre — au învățat din cartea lui primele principii și scheme de final.

Enumerarea unei părți impor-portante din turneele și meciurile secolului XIX n-a fost dictată de dorința de a alcătui palmaresul jucătorilor, ci de aceea de a da o imagine cît mai apropiată de adevăr asupra vieții competiționale a epocii. Nu trebuie uitat faptul că, în lipsa unui sistem oficial obligatoriu de desfășurare a campionatului mondial, eventualii pretendenți la un meci pentru titlul suprem puteau să-și justifice aspirațiile numai prin rezultate de prestigiu obținute de-a lungul mai multor ani în fața maeștrilor consacrați la rîndul lor prin victorii răsunătoare.

Dintre jucătorii secolului XIX vom începe cu acela despre care Steinitz a scris că „trebuie con-

siderat pionierul noii şcolii poziţionale".

Luis Paulsen, de origine germană, a trăit între anii 1833 şi 1891. Cele mai importante rezultate obţinute au fost : locul II, după Morphy, la primul concurs internaţional din S.U.A. (1857), locul I la Bristol—1861, locul II la Londra—1862, terminînd apoi la egalitate meciul cu învingătorul turneului, Anderssen. Dealtfel cu acesta a mai disputat două intîlniri, al căror rezultat a fost : în 1876 + 5 ; — 4 ; = 1 şi în 1877 ; + 2 ; — 3 = 1. În anii următori a mai cucerit locul I la Leipzig —1878 şi locul II la Leipzig — 1879.

Ideile lui au rămas actuale de-a lungul anilor, unele variante, mai ales acelea din apărarea siciliană, fiind jucate în toate concursurile moderne. Spre deosebire de predecesorii săi în stilul poziţional, Paulsen nu vizează prin structurile alese împiedicarea cu orice preţ a adversarului de a-şi crea posibilităţi de atac, ci renunţă la o deplină siguranţă pentru a putea, în schimb, să-şi păstreze şanse continue de contrajoc, pornind de la o aşezare convenabilă a pionilor.

Succesele sale, concretizare a unor principii realizate la un nivel ridicat, au anunţat supremaţia de mai tîrziu a lui Steinitz, cel care a desăvîrşit această linie de luptă.

Un alt jucător important al epocii a fost **Johann Jacob Löwenthal (1810—1876),** de origine maghiară, unul dintre primii ambasadori ai şahului european în S.U.A. Rezultatul egal al scurtului sau meci din anul **1849** cu Morphy, care avea pe atunci numai 13 ani, a însemnat prima confirmare a genialului american.

Löwenthal a cîştigat turneele Manchester—1857, Birmingham —1858 şi meciuri cu Williams (1851) şi Horwitz (1852). În anul 1858 a pierdut cu + 3 ; — 9 ; =2 disputa cu Morphy, dar rezistenţa sa dîrză i-a adus cel mai strîns rezultat obţinut de vreun jucător european.

Un şahist foarte activ, socotit unul dintre cei mai valoroşi din epoca sa, a fost **Daniel Harrwitz** (1823—1884). Acest jucător german a disputat un mare număr de meciuri, cîştigînd la Williams (1845), Horwitz (1846), Szen (1852), Löwenthal (1853) şi terminînd la egalitate cu Anderssen (1848) !

James Mason (1849—1905), de origine irlandeză, învingător în numeroase meciuri şi în cel de-al IV-lea turneu internaţional al S.U.A. (1876), a contribuit mult la dezvoltarea şahului peste ocean, atît ca jucător, cît şi ca autor de manuale.

De un binemeritat succes s-a bucurat în America şi **George Henri Mackenzie** (1837—1891), care, în anul 1863, a plecat din Anglia pentru a lupta în războiul de secesiune în armata nordului, în care a şi ajuns la gradul de căpitan. La restabilirea păcii, a părăsit cariera militară (întocmai ca Deschapelles !), devenind şahist profesionist şi cîştigînd numeroase meciuri şi turneele internaţionale ale S.U.A. din anii 1874, 1875 şi 1877. Aceşti doi din urmă jucători îşi au importanţa lor în cronica noastră prin aportul lor substanţial la formarea şcolii americane de şah, dominată pînă prin 1890 de curentele europene.

Adolf Albin (1848-1920), de origine austriacă, a trăit la Bucureşti, fiind unul dintre animatorii primelor cercuri şahiste din ţara noastră. A obţinut un sin-

gur mare succes : la New York —1893 : locul II, după Lasker, dar înaintea lui Pillsbury, Talentat ziarist și propagandist al jocului de șah, este prezent și în teoria deschiderilor prin contragambitul Albin, o variantă foarte tăioasă în care negrul obține un puternic contrajoc în deschidere, prin sacrificiul unui pion. Este autorul primei cărți de șah apărute în limba română: „Amiculu joculu de Schach, Theoreticu și Practicu" (București, 1872).

În anul 1880 s-a consacrat, prin cîștigarea „marelui turneu cu handicap" de la Paris, cel care avea să devină unul dintre fondatorii școlii românești de șah, **Hercule Anton Gudju** (1846—1920). Student al Facultății de drept din Paris, el se remarcase anterior, cîștigînd patru concursuri și terminînd trei pe locul II în anii 1879 și 1890. Pe plan internațional a obținut două rezultate remarcabile : locul II-III la egalitate cu Rivière (Paris—1881) și locul III (Paris —1883). În numărul din ianuarie 1882 al celebrei reviste „La Stratégie" găsim următoarele rînduri : „...H. A. Gudju", o celebritate al cărei talent a fost definitiv înscris în analele șahului". Tot această revistă a publicat cu șase luni mai înainte, în iulie 1881, studiul său final : rege + turn împotriva unui rege + nebun + doi pioni, prima creație de acest gen a unui compozitor român *. Valoarea analizelor sale a fost confirmată de publicarea lor mai tîrziu în celebrele manuale ale lui Berger și Fine.

În 1883 s-a întors în patrie, devenind figura centrală a vieții șahiste bucureștene. A avut o contribuție esențială la înființarea în anul 1885 a „Cercului de șah din București", unul dintre primii pași ai organizării acestei activități în România.

Partidele sale ni-l arată pe H.A. Gudju ca un tipic reprezentant al „școlii romantice", posesor al unui excelent joc combinativ și de atac.

Kurt von Bardeleben (1861-1924) a debutat la Londra în 1883, ocupînd locul I rezultate 1883, ocupînd locul I în turneul

* Prima compoziție românească publicată — avînd însă ca temă de joc : atac și mat într-un număr obligatoriu de mutări — a aparținut prințului Mihai Șuțu și a fost publicată în aceeași revistă în octombrie 1868.

principal*. A obținut rezultate meritorii între anii 1883 și 1904 (la Koburg—1904 clasîndu-se pe locul I-III). Deși s-a remarcat ca unul dintre bunii jucători ai epocii, celebru a devenit prin partida... pierdută la Steinitz, în turneul de la Hastings—1895. Această capodoperă a eșichierului este prezentă în toate cărțile de combinații, datorită spectaculosului șir de patru sacrificii ale aceluiași turn, sacrificii necontenit refuzate și culminînd cu un mat obligatoriu în zece mutări. S-ar părea că într-o partidă antologică meritul aparține exclusiv învingătorului. Este o eroare pentru că, mai ales în combinațiile lungi și cu cîștig unic, însuși învingătorul joacă în mod paradoxal cele mai bune mutări posibile, determinîndu-și partenerul la realizări extraordinare, întocmai acelui tenisman de mare clasă a cărui înfrîngere este doar epilogul unei lupte titanice (vezi întîlnirile memorabile dintre Năstase și Ashe la Forest Hills — 1972, sau dintre Smith și Țiriac în finala „Cupei Davis" de la București).

În epoca sa de glorie, Steinitz a avut de înfruntat, în afară de jucătorii cu stil combinativ, și pe adepții „noi școli poziționale", care i-au fost elevi, colaboratori și, poate, în unele privințe, chiar profesori. Pentru că, să nu uităm, șahiștii unei epoci învață fiecare de la toți ceilalți și întreaga generație de la oricare dintre ei.

Interesant din acest punct de vedere a fost **I. Gunsberg** (1854-1930), unul dintre pretendenții la supremația mondială în deceniul 1880-1890. De origine maghiară, I.G. a debutat în activitatea internațională tîrziu, în anul 1883. După ce a avut la început rezultate slabe, a reușit apoi o evoluție atît de rapidă, încît numai în cîțiva ani a ajuns între protagoniștii marilor turnee. Cîteva date din bogatul său palmares : locul I la Hamburg —1885, meci cu Bird în 1886 ; +5 ; —1 ; =3, cu Blackburne în 1887 : +5 ; —2 ; =6, locul I la Bradford-1888, locul III la New York-1889, meci cu Cigorin în anul 1890, terminat la egalitate.

Întîlnirea sa cu Steinitz—New York (1890-1891) — s-a încheiat cu un scor strîns, campionul lumii cîștigînd doar la două puncte diferență : +6 ; —4 ; =9. După această dispută, Tarrasch a scris : „Gunsberg a fost primul dintre adversarii lui Steinitz care l-a înfruntat folosind aceleași arme".

Să aruncăm acum o privire și asupra jucătorilor combinativi ce au strălucit la mijlocul secolului XIX și în luptă cu care s-a dezvoltat, s-a perfecționat și s-a afirmat curentul pozițional. Aceasta ne va ușura și înțelegerea fenomenului de formare, mai tîrziu, a unor tendințe de sinteză a stilurilor.

Henri Eduard Bird (1830-1909) a fost unul dintre maeștrii de frunte ai școlii engleze. În anul 1866 a pierdut la o mică diferență meciul cu Steinitz, aflat pe drumul spre titlul mondial.

Teoretician valoros, a rămas în teoria deschiderilor prin două idei originale, care îi poartă numele : debutul 1. f2-f4 și varianta 3... Cc6-d4 în apărarea spaniolă.

Joseph Henri Blackburne (1841-1925) a fost unul dintre marii jucători de atac ai seco-

* In cadrul „festivalurilor" șahiste se desfășoară, în paralel cu turneul marilor maeștri sau al maeștrilor internaționali, mai multe concursuri ; unul dintre acestea, denumit „principal", are rolul de a califica cel mai bun dintre maeștrii naționali în competiția majoră din anul următor.

lului. Selecţionăm dintre rezultatele sale : locul I-II împreună cu Steinitz la Viena (1873), locul I-III la Wiesbaden (1880), locul I la Hardford (1885), locul I-II la Londra (1886).

A cîştigat meciurile sale cu Bird (1879), cu Gunsberg (1881) şi Zuckertort (1887). Caracteristic pentru acest reprezentant al şcolii engleze este numărul mare de premii „pentru cea mai frumoasă partidă". Chiar şi la 58 de ani, cu ocazia turneului de la Londra-1899, l-a învins în mod spectaculos pe însuşi Lasker, aflat la apogeul carierei lui.

O observaţie stranie : cei doi mari şahişti englezi, Bird şi Blackburne, jucători pur ofensivi, au avut poate cel mai bun elev al lor în **Richard Teichmann,** unul dintre cei mai mari maeştri ai jocului poziţional de la începutul secolului XX, cu care ne vom întîlni însă într-un capitol viitor.

Amos Burn (1848-1925), un alt şahist englez de frunte, s-a impus prin cîteva rezultate remarcabile : locul I la Nothingham-1886, locul I la Amsterdam-1889, locul I la Köln-1898. Ca ziarist, a dus o vastă operă de popularizare a şahului şi a ideilor şcolii engleze.

Una dintre personalităţile şahiste cele mai remarcante ale epocii a fost **Johann Hermann Zuckertort** (1842-1888). De origine germană, a lucrat la „Neue Berliner Schachzeitung" împreună cu Anderssen, cu care de altfel a şi jucat două meciuri : în anul 1868 : —8 ; +3 ; =1 şi în anul 1871 : +5 ; —2(!).

Începînd din 1872 a trăit în Anglia, unde i s-a deschis o carieră şahistă plină de succese, care a culminat cu locul I în turneul de la Londra-1883, cu trei puncte avans asupra lui Steinitz !

În acest concurs a cîştigat Zuckertort partida cu Blackburne, despre care Steinitz a scris că este „una dintre cele mai valoroase şi poate cea mai frumoasă dintre toate cele realizate vreodată pe eşichier".

Datorită faimei dobîndite, în anul 1886 a fost organizat în S.U.A. meciul său cu Steinitz, **apărînd pentru prima oară denumirea oficială de „campionat al lumii".** După cum ştiu cititorii noştri, în ciuda unui start bun, Zuckertort a trebuit pînă la urmă să se recunoască învins, victoria adversarului său fiind în acelaşi timp triumful sportiv repurtat de ideile teoretice ale şcolii poziţionale.

Contemporanii săi l-au apreciat mult şi pentru vasta-i cultură, pentru performanţele de poliglot (opt limbi vii şi patru moarte !). De altfel, unui fiu de milionar, care punea întrebări despre profesionismul în şah, i-a răspuns : „Există numai două aspecte ale profesionismului în viaţă : profesionismul muncii şi profesionismul leneviei".

Un alt reprezentant al jocului combinativ a fost în această perioadă polonezul **Simon Winawer** (1838-1919). Sînt de semnalat următoarele rezultate din activitatea sa : locul I-II cu Zuckertort (Paris-1878), locul II-IV cu Steinitz (Viena-1882), locul I (Nürnberg-1883). A rămas în teoria deschiderilor printr-un contragambit în apărarea slavă, expresie a tendinţelor lui de a prelua iniţiativa chiar de la începutul partidei. A avut un rol important în dezvoltarea lui Cigorin, pe care în 1881 l-a recomandat să fie trimis la primul său turneu internaţional.

În Franța anilor 1870-1900 s-a afirmat ca unul dintre cei mai buni șahiști ai țării **Samuel Rosenthal** (1837-1902). De mai multe ori campion național, el n-a reușit însă, în cele cinci turnee internaționale jucate, o performanță superioară locului IV, la Viena-1873. Redactor al revistei „La Stratégie" și autor a numeroase lucrări, a adus contribuția școlii franceze la evoluția șahului european.

Încheierea acestui capitol aparține de drept marelui contemporan și continuator al lui Steinitz, **Siegbert Tarrasch**. A trăit în Germania între anii 1862 și 1934 și timp de mai bine de cinci decenii s-a dăruit șahului ca jucător, ziarist și teoretician.

Succesele lui au început în anul 1883, cînd a cîștigat la Nürnberg turneul principal. Consacrarea internațională i-au adus-o locurile I din turneele Breslau-1889, Manchester-1890, Dresda-1892 și Leipzig-1894.

Cronica noastră trebuie să consemneze aci că unii istorici și ziariști au scris despre evitarea de către Steinitz a punerii titlului în joc în fața lui Tarrasch. Acest lucru este însă infirmat categoric de existența unei invitații oficiale din partea clubului de șah din Havana, care, după succesul tînărului mare maestru german la Manchester-1890, s-a oferit să organizeze meciul pentru campionatul lumii. De puțin timp absolvent al facultății de medicină, doctorul Tarrasch n-a acceptat propunerea din motive profesionale.

Acest forfait a însemnat o pierdere pentru istoria șahului. Într-adevăr, era un moment prielnic pentru o confruntare directă între ideile de bază ale „noi școli poziționale", reprezentată de Steinitz, și forma lor evoluată, rodul muncii teoretice și practice a adversarului său. Întîlnirile lor ulterioare n-au mai putut să aibă aceeași semnificație. În anul 1894, Lasker, promotor al unui stil de sinteză, a cucerit titlul de campion al lumii. Apoi turneul de la Hastings-1895 a consemnat temporar succesul stilului combinativ. Reamintim clasamentul : I-Pillsbury, II-Cigorin, III-Lasker, IV-Tarrasch, V-Steinitz. La sfîrșitul aceluiași an, Lasker i-a întrecut clar pe adversarii săi în meci-turneul de la Petersburg, și șahul a intrat într-o nouă epocă.

Tarrasch s-a impus și în anii următori printre primii jucători ai lumii : locul I-II la Viena-1898 și victorie în meciul de departajare cu egalul său în acest turneu, Pillsbury, locul I la Monte Carlo-1903, locul I la Ostende-1907.

Interesant este rezultatul meciului cu renumitul tactician Marshall : +8 ; —1 ; =8(!). Întîlnirea lui din anul 1908 cu Lasker, campionul lumii de atunci, s-a terminat cu o înfrîngere netă : +3 ; —8 ; =5. De fapt, acest rezultat marchează punctul de la care dezvoltarea unilaterală a unei modalități unice de

a aborda șahul nu mai poate da rezultate maxime, lucru cu care ne vom mai întîlni în cronica noastră, atunci cînd vom scrie despre confruntările Capablanca-Alehin, Tal-Botvinnik, Petrosian-Spasski.

Tarrasch a dus mai departe teoriile lui Steinitz și a concretizat cu multă măiestrie idei devenite astăzi clasice, ca: ocuparea centrului, stăpînirea coloanelor și a liniilor deschise, atacul punctelor slabe din poziția adversarului, avantajul majorității de pioni pe aripa damei și superioritatea perechii de nebuni față de orice alt cuplu de figuri ușoare. Un aport însemnat l-a avut și în consacrarea manevrei ca mijloc de luptă în pozițiile semiînchise.

Din păcate, rămas mereu prizonierul unor scheme imuabile, capacitatea lui creatoare nu s-a putut manifesta pe deplin. Îmbogățirea personalității sale șahiste cu elemente inspirate din jocul contemporanilor presupunea o anumită elasticitate de spirit, incompatibilă cu rigiditatea și dogmatismul său.

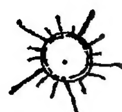
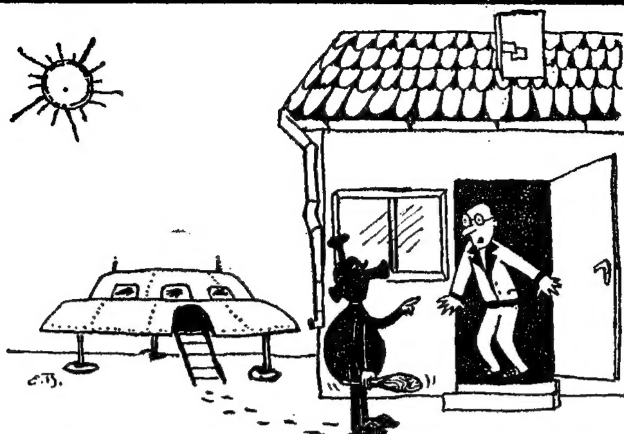
Totuși, în „tabloul periodic“ al șahului, apariția „poziției“-Tarrasch, ca exponent radical al pozițională mului, este firească și de maximă importanță, constituind o contrapondere obligatorie a stilurilor pur combinative. Numai condiționate de conflictul concepțiilor extreme s-au putut dezvolta viziunile sintetice, iar, mai tîrziu, ideile „hipermodernilor“ — reacție legitimă de contestare a unicității și uniformității duelului dintre partizanii lui Anderssen și discipolii lui Steinitz.

*

Șahul modern, al cărui act de naștere a fost semnat de Steinitz, a fost rezultatul unor influențe multiple, legate indisolubil de meciurile și de turneele celei de a doua jumătăți a secolului XIX, în care s-au confruntat concepții și stiluri de joc uneori diametral opuse, alteori reprezentînd numai puncte de vedere diferite asupra acelorași idei.

Tocmai acest lucru a constituit opera „zeilor minori“, a acelor aștri, de dimensiuni variabile, fără de care însă nu poate exista nici o constelație, și care și-au confirmat valoarea, chiar dacă nu s-au văzut încununați cu titlul suprem.

(Continuarea în numărul viitor)

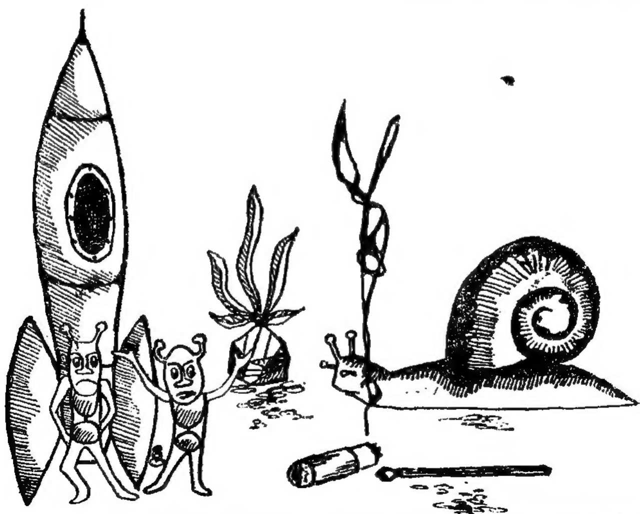
— Ascultă !... Dumneata ești cel care a scris în ziar despre farfuriile zburătoare ?...

Desen de EMIL BOGOS

UMOR

— Și nici tăiat în bucăți n-aș fi crezut că pe Pămînt să întîlnim monștri așa de groaznici...

Desen de I. M. VINTILĂ

Tiparul executat la Combinatul poligrafic „Casa Scînteii"

2012

prelucrare
&
editor
Costin Teo Graur

I.m. Pompilu

Au scanat, corectat, prelucrat.

Ceea ce nu au fost în stare redacțiile Știință și tehnică sau cei care au dat să continue CPȘF, au reușit, cu multă dăruire, muncă și cheltuială, acești entuziaști.

Lor trebuie să le mulțumim pentru că avem acum posibilitatea să (re)citim legendara Colecție.

clandher
flash_gordon
evilgheorghe
krokodylu
progressivefan3
car_deva
coollo
fractalus
panionios
nid68
un anonim (RK)
Gyuri
hunyade
dl. Dan Lăzărescu
Cilly Willy
fizikant
Doru Filip
connieG

(dacă este omis cineva, vă rog un email și reparăm greșeala)

Citiți publicațiile noastre:

- **Știința și Tehnica**
- **COLECȚIA „POVESTIRI ȘTIINȚIFICO-FANTASTICE"**
- **TEHNIUM 73**

• IANUARIE 1973

Prețul 1 LEU | 41 007